

Linda Martın Alcoff, Quill R. Kukla ve Shay Welch ile Feminist
Felsefenin Dünü, Bugünü, Yarını Üzerine Sohbetler

Fulden İbrahimhakkıoğlu

Feminist Tahayyül, 7(1): 260-268.
(Söyleři)

ISSN 2777-0711

feministtahayyül
021.719 50.647.328

Linda Martín Alcoff, Quill R. Kukla ve Shay Welch ile Feminist Felsefenin Dünü, Bugünü, Yarını Üzerine Sohbetler

Fulden İbrahimhakkıoğlu

Çeviren: Miray Nisa Akyılmaz

Feminist felsefenin geçmişini, güncel yönelimlerini ve gelecekteki imkânlarını düşünmek üzere formüle ettiğimiz üç soruyu alana yön veren üç feminist felsefeciye yönelttik ve yanıtlarını bir araya getirdik. Bu söyleşiler feminist felsefenin yalnızca kavramsal bir tartışma alanı değil, aynı zamanda güncel siyasal mücadeleler, epistemik dönüşümler ve yeni dayanışma biçimleriyle iç içe geçmiş bir düşünme pratiği olduğunu hatırlatıyor.

Linda Martín Alcoff, Quill R. Kukla ve Shay Welch'in yanıtları feminist felsefenin karşı karşıya olduğu temel soruları farklı yönlerden açıyor: kesişimsel iktidar ilişkilerinin nasıl kavramsallaştırılacağı, feminist düşüncenin metodolojik sınırlarının nasıl genişletileceği, koalisyon siyasetinin hangi etik ve politik koşullarda mümkün olduğu ve feminist teorinin tahakküm ve baskı kadar haz, yaratıcılık ve ilişkisel özgürlük alanlarını nasıl düşünebileceği. Bu söyleşileri bir araya getiren ortak zemin feminist felsefenin salt “kadınlar üzerine” bir düşünme biçimi değil ırk, sınıf, sömürgecilik, engellilik, cinsellik, toplumsal cinsiyet ve bilgi üretimi boyunca işleyen iktidar biçimlerini açığa çıkaran, analiz eden ve dönüştürmeye çalışan geniş bir düşünsel ve politik pratik olduğudur.

Bu yanıtların birlikte okunmasının feminist felsefenin bugün hangi sorular etrafında yeniden şekillendiğini, nerelerde gerilimler taşıdığını ve hangi imkânları açtığını görmeye katkı sunacağını umuyoruz.

Sizce günümüzde feminist felsefenin birincil görevi ya da yönelimi nedir? Bu görev zaman içerisinde çağdaş politik mücadelelere ve toplumsal eşitsizliklere bir yanıt olarak dönüşmüş müdür?

Linda Martín Alcoff: Feminist felsefe en az iki yüzyıldır dünya genelinde cinsiyet eşitliği için mücadele eden toplumsal hareketlere kavramsal ve normatif bir açıklık getirmek için çabalamıştır. Feminist filozoflar şu soruları sorarlar: Feminist hedefler nelerdir ve neler olmalıdır? Bu hedefleri geliştirmek için kullanılan argümanlar nelerdir ve bunlar en iyi argümanlar mıdır? Bu soruların cevaplarında genellikle “toplumsal cinsiyet”, “toplumsal cinsiyete dayalı şiddet”, “cinsel kimlik”, “cinsel yönelim” ve benzeri terimler kullanılır. Bu nedenle neyin kastedildiğini, neyin ima edildiğini ve bunların kullanılacak en iyi terimler olup olmadığını görmek için bunların hepsi dikkatle incelenmelidir. Filozoflar ayrıca, mevcut toplumsal hareketlerin ötesinde yeni tartışma konuları sunabilir ve sorunlar ile çözümlere dair kolektif kavrayışımızı güçlendirebilirler.

Feminist felsefe sıklıkla belirli argüman tarzlarına, soyutlamaya ve otoriteye ayrıcalık tanıyan disiplinler normları içinde işler. Sizce feminist felsefenin, iktidar ve farklılığın kesişimsel biçimleriyle anlamlı bir şekilde ilişki kurabilmesi için yöntemlerini, kavramlarını veya felsefi meşruiyet normlarını yeniden düşünmesi gerekir mi? Eğer öyleyse nasıl?

LMA: Evet, bu harika bir soru. Başlangıcından bu yana feminist felsefe her yerde, özellikle soyutlama ve otorite hakkında, felsefe ve diğer alanlardaki metodolojilere meydan okumuştur. Argümanlar üretmeye devam ediyoruz ancak argümanların tarzı sıklıkla disiplinler ötesi ve disiplinlerarası unsurlar içeriyor. Çünkü hayali olanlarla değil, yaşayan insanlarla, gruplarla ve kültürlerle ilgileniyoruz. Bazen argümanlarımız anaakımda argüman olarak tanınmıyor çünkü ampirik gerçeklikleri görmezden gelen tipik argümantasyon biçimlerini her zaman kullanmıyoruz. Bu nedenle birçok feminist filozof, argümantasyonun standart biçimlerini, bilhassa “bireyler”, “kişiler” veya “insanlar” hakkında tartışırken olduğu

gibi bazen insan farklılıklarını tartışma yetimizi engelleyen genel soyutlama biçimlerini eleştirmiştir. Bazı kişilerin içlerinde yeni potansiyel kişiler büyüyor olsa da soyut yaklaşımlar hamile olmanın ne anlama geldiğine dair yeterince anlamlı bir anlayış geliştirmekte zorlanıyor. Sonuç olarak, hamile kadın ile fetüs arasındaki ilişki, tipik “kişiler” tanımlanma biçimi kullanılarak, iki ayrı varlık gibi hayal ediliyor; ancak aynı bedeni paylaştıkları için ayrı değiller. Bu durum sorumlulukları, özgürlüğü ve otonomiye, ayrıca kişiliği nasıl anlamamız gerektiğini değiştiriyor. Bu, feminist filozofların geleneksel felsefenin metodolojilerine meydan okuma yollarından sadece biridir. Bir diğer büyük mesele hem bireyler hem de gruplar için toplumsal kimliği iktidarla ilişkili olarak nasıl anladığımız olmuştur. Her kadın birey, her erkek bireyden daha fazla ezilmiş değildir. Kesişimsellik kavramı karmaşık iktidar ilişkilerinin daha iyi temsillerini geliştirmeye başlamak için çok faydalı olmuş ve ahlak felsefesinin klasik yöntemlerine meydan okumuştur. Karmaşık toplumsal ortamlarda benliğimizin tüm yönleri ilişkiseldir, özgürlük ve kurtuluşa ulaşma çabalarımızın da başkaları üzerinde hesaba katılması gereken ilişkiyel etkileri olacaktır. Sosyal bilimler gerçek yaşamların yeterli betimlemelerini sunabilmek için yerel analizlere yönelmiştir. Filozoflar da soyut ve evrensel olandan ziyade özgün ve yerel olana yönelik bu eğilimi takip etmeye başlamaktadır. Trans kimlikler üzerine yapılan yeni çalışmalar dahi yerel analizlere ihtiyaç duymaktadır çünkü translık her kültürde yok sayılmamış ve kötülenmemiştir. Ancak hiçbir tekil deneyimin her yerde uygulanabilir olması muhtemel değildir. Böylelikle feminist filozoflar, genel olarak filozofların daha iyi felsefe yapmasına yardım etmektedir.

İleriye bakıldığında, feminist felsefi çalışmanın hangi yöntemlerinin -kavramsal, metodolojik, kurumsal veya ilişkiyel- bugün en çok ihtiyaç duyulanlar olduğunu düşünüyorsunuz? Özellikle, ne tür bir feminist felsefe dışlanmış topluluklara ve sürmekte olan politik mücadelelere daha iyi yanıt verebilir?

LMA: Bugün dünyanın neredeyse her yeri çok kültürlüdür. Bu da farklı kültürlerle ve dinlere sahip insanların uluslarda, şehirlerde ve hatta kırsal alanlarda birlikte yaşadığı anlamına gelir.

Sömürgeciliğin tarihi ve onun dünya genelindeki etkileri -bilimlerde, sanatlarda, ekonomilerde ve hayatın her alanında- hakkında her gün ortaya çıkan ayrıntılar hem küresel hem de yerel tarihleri nasıl anladığımızı değiştiriyor. Bugün direniş hareketleri, kaynakların yanı sıra bilginin çalınması, şimdiki dünyanın nasıl yaratıldığı ve sıklıkla nasıl kötü bir şekilde betimlendiği hakkında daha fazla şey biliyoruz. Feminist hareketlerin, herhangi bir tür merkezi dil, norm veya analiz yerine ittifakçı bir yaklaşıma doğru ilerlemesi gerekmektedir. Bu nedenle her yerdeki elitlerin ve kesinlikle Batı'dakilerin nasıl anlamlı bir şekilde ittifak yapılacağını öğrenmeleri gerekmektedir. Gerçekten de küresel sömürgecilik boyunca meydana geldiği gibi hepimiz birbirimizden bir şeyler öğrenebiliriz. Bu yüzden bana göre feminist felsefe, adalete yönelik evrenselci yaklaşımları reddetmeli ve tüm farklılıklarımızı ortadan kaldırmaya çalışmayan ancak anlayışı ve koalisyonu mümkün olduğunca en yüksek seviyeye çıkarabilen bir ittifakın geliştirilmesine odaklanmalıdır.

Quill R. Kukla: Ataerkinin, sömürgeciliğin, militarist emperyalizmin, otoriterliğin, beyaz üstünlüğünün, çok uluslu şirketlerin öncülüğündeki küreselleşmenin, engelli ayrımcılığının, transfobinin, heterosentrizmin, teknokrasinin ve kapitalizmin sömürücü üretkenlik kültürünün yapılarının ve zararlarının, düzenli veya sistematik bir şekilde birbirinden ayıramadığı bir dünyada yaşıyoruz. Bu yapıların hepsi uyum içinde çalışmakta, birbirlerinin dünya görüşlerinden ve iktidara erişimlerinden beslenmektedir. Dahası, artık tüm kimliklerin kesişimsel olduğu dersini özümsememiz için önümüzde onlarca yıl var: Banliyöde yaşayan orta sınıf bir Türk, Müslüman ve natrans bir kadın için toplumsal cinsiyetin taşıdığı anlam ve etki, Amerika'nın güneyinde Baptist olarak yetiştirilmiş siyah, trans ve evsiz bir kadın için veya Paris'te yaşayan, yüksek maaşlı, evli, beyaz, natrans ve lezbiyen bir avukat için olanla hiçbir ortak öz paylaşmamaktadır.

Bu iki noktayı bir araya getirdiğimizde, kadınların bir cins olarak karşılaştığı yapısal sorunları veya ortak deneyimleri tanımlamaya çalışan türden bir feminizmin gereksizleştiğini düşünüyorum. Bu tür açıklamaların dışlayıcı ve toplumsal açıdan indirgemeci olduğunu, en ayrıcalıklı ve "normalleştirilmiş" kadınların bakış açıları ve çıkarları tarafından "seçkinlerin

ele geçirmesine” maruz bırakıldığını defalarca gördük. Bu esnada tüm insanlar (ve insan olmayan hayvanlar!) bu zararlı ideolojilerin ve yapıların içinde tuzağa düşmüş durumdadır ve tüm insanlar kesişimsel kimliklere sahiptir. Bu nedenle kadınların erkeklerden daha fazla ezildiğini veya sosyal olarak daha dezavantajlı olduğunu ya da ataerkinin kadınlara zarar verip erkeklere yardım ettiğini basitçe iddia edemeyiz. Pek çok kadın, kendilerini birçok erkekten daha az ezilmiş ve daha güçlü kılan ayrıcalıklara sahiptir, ataerki ise özellikle engelli ayrımcılığı, sömürgecilik ve benzerleriyle ortaklık kurduğu derecede erkeklere de zarar vermektedir. Bu nedenlerle, toplumsal cinsiyetin veya kadınların “metafiziksel tanımını” bulmaya çalışan ya da kimin “kadın” sayılacağına dair gerekli ve yeterli koşulları tespit etmeye odaklanan feminist felsefenin politik ve kavramsal açıdan yetersiz olduğuna inanıyorum. Feminist filozoflar, tam olarak doğru insanları “kadın kulübüne” dahil etmek ve diğerlerini dışarıda tutmak için toplumsal cinsiyet metafiziklerini rafine etmeye çalışarak çok fazla zaman harcadılar. Bu açıklamaların her zaman karşıt örnekleri vardır ve pratiğe nadiren yararlı bir şekilde yön verirler. Ayrıca bu yaklaşımlar “kadın”ın gerçek ve her nasılsa belirli bir metafiziksel tür olduğunu varsayar ki toplumsal cinsiyet daha akışkan ve çok boyutlu hale geldikçe bu bana gitgide daha az inandırıcı geliyor.

Bunun yerine feministlerin bundan sonraki görevinin, sosyal adaleti teşvik etmeye, baskıyı kaldırmaya ve hissedebilen tüm varlıkların eylemliliğini, hazzını ve gelişimini desteklemeye kendini adayınlar arasında dayanışma ve kapsayıcılık oluşturmak için teorik ve pratik stratejiler geliştirmek olduğuna inanıyorum. Kaynaklarımızı birleştirmeli ve ırkçılık karşıtlarıyla, engelli hakları savunucularıyla, işçi örgütleriyle, hayvan hakları aktivistleriyle, çevresel adalet savunucularıyla, dekolonizasyon, toprak iadesi hareketleri ve tazminat üzerine çalışan siyah ve yerli teorisyenlerle ve bağnazlığa, adaletsizliğe ve baskıya karşı savaşan herkesle ittifak kurmalıyız. Bana göre, bütün önemli sosyal adalet meseleleri feminist meselelerdir çünkü hepsi ataerki kültürünün ve toplumsal cinsiyet disiplini ve denetimi tarihinin içine gömülüdür. Ancak feminist meseleler özel olarak “kadınların meseleleri” değildir ve feminizmden kimin faydalanacağına karar vermek bizi sadece bölmeye yarar. Önerim, feminizmin ayırt edici rolüne bir saldırı gibi hissedilebilir. Eğer kadınlar ortak bir

baskıya uğrayan, iyi tanımlanmış bir grup olarak belirlenemiyorsa ve eğer ataerki diğer toksik toplumsal örgütlenme biçimlerinden ayrıştırılamıyorsa, o halde feminizme neden ihtiyacımız var? Feminist bir bakış açısını ayırt edici kılan nedir?

Ben, feministlerin ve feminist felsefenin hâlâ oynaması gereken birkaç çok önemli teorik ve pratik rolü olduğunu öne sürüyorum: Birincisi feminist filozoflar zengin bir teorik alet çantası geliştirmiştir ve feminizmin derin tarihsel kökleri vardır. Feminist teori ve feminist tarih çalışmış olan bizler, ilerideki sosyal adalet ve baskı karşıtı hareketler için eleştirel kaynaklar sunabiliriz. İkincisi ataerkinin diğer zararlı toplumsal sistemlerden ve ideolojilerden ayrıştırılamaması, onun anlaşılmaya ve eleştirilmeye değer olmadığı anlamına gelmez. Farklı kadınların bu tehditlerle farklı ilişkiler taşıdığını ve bu zararların ırkçılık, engelli ayrımcılığı, sömürgecilik, heterosentrizm ve benzerleriyle her zaman karışmış olduğunu tam olarak kabul etsek bile kadın düşmanlığı ile toplumsal cinsiyete dayalı boyun eğdirme ve şiddet, analiz edilmeye ve mücadele edilmeye değer ciddi toplumsal sorunlar olmaya devam etmektedir. Üçüncüsü sömürücü, düşmanca toplumsal ilişkiler toplumun büyük bir kısmını yapılandırır. Cinsiyetlendirilmiş tecavüz kültürü bu toksik ilişkileri, belirginleştirir, onlardan beslenir ve onları güçlendirir. Feministler tecavüz kültürünü kuramsallaştırarak ve onunla savaşıyor, kapitalist sömürüye, emperyalizme ve diğer birçok adaletsizlik eksenine karşı yürütülen savaşa katılabilirler. Dördüncüsü feminizm tarihsel olarak çok kuvvetli bir biçimde cinsiyetlendirilmiş baskıya, zarara ve şiddete odaklanmıştır. Bu esnada cinsiyetlendirilmiş yaratıcılık, otonomi ve haz ciddi şekilde yeterince teorize edilmemiştir. Feministler dikkatlerini sadece toplumsal cinsiyete dayalı cinsel zararın analizi ve önlenmesiyle sınırlamamalıdır. Bunun yerine, toplumsal cinsiyetin ve cinselliğin nasıl neşe, tatmin, estetik ve kendini ifade etme konusunda pozitif kaynaklar olabileceğini keşfetmek için kuir ve trans teorisyenler ve aktivistlerle güçlerimizi birleştirmeliyiz.

Shay Welch: Ben doktora öğrencisiyken, danışmanlarımdan ikisi feminizm ve feminist felsefenin doğası ve amaçları konusunda tamamen zıt görüşlere sahipti. Biri feminizmin bütünüyle etikle, diğeri ise politikayla ilgili olduğuna inanıyordu. Hatta ikincisi politikada

etiğe yer olmadığına inanıyordu; onun için politika bir stratejiydi ve kamusal alanda etik, ezilen toplulukların özgürleşme arayışını engelliyordu. Bu, benim anlamlandıramadığım bir düşünceydi. Bana göre etik uygulamalar, etik vaatler ve etik ilişkiler içinde bulunmadan özgürleşmeyi amaçlayan hiçbir hareketi ya da çalışma alanını anlamlandırmak mümkün değil.

Politik hareketlerin “sosyal medyalaşmasından” gördüğüm kadarıyla başkaları da aynı şekilde hissediyor. Farklı sosyal ve politik grupların, etik vaatler ağının bir yerindeki uyumsuzluk nedeniyle bir araya gelmekte yetersiz kaldığını görüyorum. Sağcı faşizmin daha az radikal olanlarla birleşerek gücünü sağlamlaştırmasını izlerken, aynı zamanda solun iç çatışmalarını; bazı grupların, başkalarına “radikalizm” suçlamaları yöneltirken, buna karşılık bu kişilerin de sözde “liberallerin” yalnızca ilerlemeci olmalarından kaynaklanan ahlaki başarısızlıklardan mustarip olduklarını ileri sürmelerini izliyorum. Her gün, özgürleşmeden yana olduğunu iddia edenlerin, kendileriyle tam olarak aynı kişisel etik vaatleri aynı derecede paylaşmayan insanlarla koordine olamadıkları için başarısız olmalarını izliyorum. Danışmanımı hatırlıyorum ve idealizminin ne kadar safça olduğunu, bu tür bir etik idealizmin gerçekte herkes için geçerli olmasa bile toplumdan dışlananlar ideal olmayan ekonomik ve siyasi güvenliğine nasıl daha geniş bir şekilde zarar verdiğini görüyorum.

Öyleyse feminist felsefenin geleceği için neyin gerekli olduğunu düşünüyorum? Kesişimsel ittifak modellerinden önceki zamana, çok da uzak olmayan bir geçmişteki koalisyon kurma politikasına geri dönülmesi gerektiğini düşünüyorum. Feminist politikanın gerekliliğinden bahseden ve daha aşına olduğum anaakım feministleri düşündüğümde, aklıma Bat-Ami Bar On, Audre Lorde, Iris Marion Young, bell hooks ve Uma Narayan gibi kadınlar geliyor. Ayrıca koalisyon feminizminin, sözde bir işbirliği modeli olacağını ya da olmayı amaçlaması gerektiğini de düşünmüyorum. Feminist felsefenin geleceğinin tam burada ve şimdi yaşanan çaresizliğe bir cevap vermesi gerektiğini düşünüyorum. Bunun ise yalnızca zorluklar ve fikir ayrılıklarıyla değil, bunların bir sonucu olarak güvensizlik, dargınlık ve umutsuzlukla da dolu olacağını kabul eden bir koalisyon kurma modelini gerektireceğini düşünüyorum.

Alison Kafer'i okurken, sosyal medyada ve siyasi yorumlarda duyduklarımnda eksik olan şeyleri tam olarak yakaladığını düşündüğüm iki önemli düşünürle tanıştım. Bernice Johnson Reagon, "Koalisyon Siyaseti: Yüzyıl Dönemeci" adlı metninde şunu ileri sürüyor:

Koalisyon çalışması evinizde yapılan bir iş değildir. Koalisyon çalışması sokakta yapılmak zorundadır. Bu, yapabileceğiniz en tehlikeli işlerden biridir ve burada konfor aramamalısınız... Koalisyon insanları öldürülebilir; ancak doğasında ölüm yoktur... Öte yandan, koalisyon içindeki alan hakkında bilgi edinin. Herkesin sizi ilgilendiren her şeyi aynı anda konuşmak üzere bir araya gelmesini sağlayamazsınız aksi halde hiçbir yere varamazsınız (2023: 405, 409).

Ranu Samantrai ise *AlterNatives: Post-Emperyal Ulusta Siyah Feminizm* adlı çalışmasında şunu iddia eder:

Muhafifler... normların müzakere edildiği sınır bölgelerine dikkat çekerek bir siyasi topluluktaki "üyelik şartlarını" "sürekli bir gözden geçirmeye" tabi tutarlar. Gerçekten de "çatışmaları defetmek ve onların rahatsız edici hatırlatıcılarını bastırmak" yerine, muhalefeti benimseyen bir koalisyon siyaseti, "bu tür çatışmalardan nasıl yararlanabiliriz?" diye sormaya başlayabilir (akt. Kafer, 2013: 150).

Feminist felsefenin geleceğinin ihtiyaç duyduğu şey eş zamanlı ittifak ve suç ortaklığı gerçekliğine yer açan, kusurluluğu kabul eden ve kusurluluk için bir politikadır. Reagon'un haklı olarak ifade ettiği gibi koalisyon ev değildir. Ben ise koalisyonun yalnızca dağınık değil, çoğu zaman çirkin de olacağını söylüyorum.

Bu, feminist felsefenin geleceğinde bir diğer önemli meselenin politik amaçlar doğrultusunda ahlaki uzlaşımın ettiği ve toplumsal uygulamaları olması gerektiğini düşündüğüm anlamına geliyor yani ödün vermediğiniz ahlaki inançlarınız için mücadele

etmeyi sürdürebilmenizi garantiye almayı sağlayan bir ahlaki uzlaşma politikası. Bu hiç de küçük bir başarı değildir. Birçok feminist etikçi paylaşılan ahlaki anlayışlar ve samimiyet üzerine konuşmaktadır ancak bunlar baskının ideal olmayan koşullarıyla ilgilendiğini iddia eden teoriler içinde yer alan başka ideallerden ibarettir. Yapısal adaletsizliğe direnmek için daha fazla ideal olmayan, istenmeyen siyasi normlara ve o noktaya nasıl varacağımızı -daha da önemlisi- bununla nasıl başka çıkacağımızı anlamamıza yardımcı olacak güçlü, otantik bir feminist etiğe ve feminist ahlak psikolojisine ihtiyacımız var.

Reformun özgürleşmeyi getireceğine inanmıyorum. Ancak hem yerel hem de küresel özgürleşmenin erişilemeyecek kadar uzakta olduğu bir zamanda yaşıyoruz. Öyle ki bugünün yenilenmiş ve güçlenmiş kapitalist, emperyalist, ataerkil ve beyaz üstünlüğüne karşı bizden farklı olanlarla birlikte durabilmek için belirli ölçüde kişisel ahlaki yabancılaşmanın zorunluluğuyla yüzleşmemiz gerekebilir.